Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Lösnummer 15 öre.

10 ÅRG.
N:r 12–13

TIDEVARVET

19 MARS
1932

Det personliga ansvaret.

*

Vandrarens aftonsång.
Av **Klara Johanson.**

*

Det blåa undret.
Hagar Olssons skådespel har premiär i Helsingfors.
Av **Honorine Hermelin.**

*

Gengångare.
Av **Artur Möller.**

*

Håll hembiträdets yrke högt!

*

Snapshots från N. F.

*

Musikens etiska betydelse.
Av professor **Viktor Kuhr**, Köpenham.
Översättning av dr. **Julia von Sneidern**

Vad har hänt?

PRESIDENTVALET I TYSKLAND, som enligt en korrespondent »tagit hårt både på partiernas kassor och befolkningens nerver», har gått av stapeln, med resultat att Hindenburg fick 18,600,000 röster, Hitler 11,300,000, samt kommunisten Thälmann och Stahlhelmaren Düsterberg resp. 5 och 2½ miljoner var. Andra valomgången skall ske den tionde april — en kraftmätning endast mellan Hindenburg och Hitler, vilken senare tydligen hade väntat sig större röstetal men försöker spela nöjd och framtidsviss. — Man talar om borgfred under påsken, för att allmänheten skall få vila från agitationsstrapatserna.

STATSMINISTER KOLSTAD i den norska regeringen har avlidit och efterträtts av bondepartiledaren *Jens Hundseid* som statsminister. Denne har förklarat sig vilja fortsätta den föregående regeringens traditioner att söka »i största möjliga utsträckning hålla arbetslivet uppe». I fråga om anslag till extra krishjälp har den rekonstruerade regeringen ännu icke fattat ståndpunkt — men man ämnar ägna de handelspolitiska förhållandena sin uppmärksamhet.

PRINS LENNART HAR med duktig målmedvetenhet lyckats kryssa mellan skären av en stormförtjust allmänhets nyfikenhet samt de egna familjemedlemmarnas åsikter om kyrklig vigsel, kunglig börd — ja, säg en tradition som *han* inte stött för huvudet — och uppnått en vigsel i London med fröken Nisswandt. Kanske nu den svenska veckopressen kan få lugna sig ett tag.

ETTHUNDRATJUGUSJU OMBUD, representerande åttatusen socialdemokratiska kvinnor från alla hörn av Sverige ha kongressat i Stockholm från lördag till tisdag samt på en informationskurs behandlat frågorna om avrustning, arbetslösheten, valarbetet samt folkpensioneringen. *Allmänna Kvinnoklubben*, den första socialdemokratiska kvinnosammanslutningen firade samtidigt sitt 40-årsjubileum med en fest vid vilken 7 av de första pionjärerna ännu voro med.

LÖSDRIVARLAGENS HISTORIA har kompletterats med ännu ett riksdagsbeslut, i det kamrarna bifallit fröken Hesselgrens och fru Nordgrens m. fleras motioner om skyndsam förnyad omprövning angående en utvidgad barna- och ungdomsvårdslagstiftning, på det att vanartig ungdom upp till 21 år icke må behandlas enligt lösdrivarlag. Beslutet är glädjande.

Veckovakten

Från Kreugers domäner.

Svartviksbukten.

— Nej, här uppe har vi inte haft någon glädje av koncernen. Överallt där Kreuger har köpt har de slagit igen och arbetet stannar av.

Det var en arbetare vid Nyhamns sulfitfabrik uppe i Sundsvallsdistriktet som med dessa ord sammanfattade sin redogörelse för industriens öden där uppe. Vart man såg denna mördande kalla marsdag, vars blåst kunde frysa ett hjärta till is, var det också öde och tyst. Vid Essviks sulfit bolmade ännu skorstenen sin rök, men arbetarna hade samma dag fått veta att driften skulle stoppa också där. Och sedan i söndags står Essvik lika stilla som grannfabrikerna.

— En sådan här miljonanläggning, tänk att den skall *stå* — — på ett par timmar kunde allt vara i gång igen — — Han ser med tillgivenhet på fabriken.

Ingenstans, inte i Stockholm, inte i Tyskland under de mest Kreugeruppfyllda tiderna har jag någonsin mött Kreugers namn så allenarådan-

(Forts. å sid. 6.)

Den franska synpunkten.

Av *Ulf Brandell.*

Man bör icke föreställa sig, att den franska allmänheten svävar i någon inskränkt okunnighet om den häftiga kritik, som från skilda håll och utgångspunkter dirigeras mot Quay d'Orsay. Den utländska pressopinionen, hur obehaglig och hur besvärande den än kan förefalla, blir alltid utförligt refererad, låt vara i regel med en blandning av ironi och vidsynt generositet. Även den breda publiken — nära på alltför politiskt intresserad — är nog ganska väl på det klara med hur Frankrikes sak egentligen ligger till. Men sedan kan det ju hända att de franska tankebanorna äro så strikta och så enkelspåriga att då en linje väl blivit inkopplad det fordras en genomgripande självrannsakan för att kunna växla om.

Det är emellertid en ständig klagan att den politiska utlandspropagandan är illa skött och att det borde vara möjligt att förskaffa den franska ståndpunkten mera förståelse. Men det är inte så lätt att göra sig uppskattad, när den östlige grannen vräker ut alla sina ekonomiska och militära argument, som peka framåt mot något positivt och i allmänhet förnuftigt, under det den franska politiken varit dömd att lida av det blanka nejsägandets impopularitet.

För att skaffa sig en föreställning om vad fransmännen — eller i varje fall flertalet av dem — egentligen tänka, så räcker det inte att läsa tidningar och expertutlåtanden, tvärtom, man kan då lätt råka på villospår. Ty åtminstone för närvarande är det en svindlande skillnad mellan vad nationen öppet deklarerar och vad den sedan innerst tänker, känner och förstår. När en tidning helt nyligen föreslog att utlandet skulle välsignas med massbroschyrer angående de tyska reparationernas verkliga storlek väckte initiativet sålunda ingen anklang. Ty även om

(Forts. å sid. 6).

Gymnastundervisningen i en återvändsgränd.

Frågan om Gymnastiska Centralinstitutets omorganisation föreligger för andra gången i en kungl. proposition. Denna segslitna historia som under tjugu års tid varit föremål för oavbrutna utredningar — till antalet 6 — har hittills kostat oss i utredningsarbete bortåt 200,000 kronor, men ändå tycks årets förslag, byggt på 1931 års sakkunnigas betänkande efter riksdagens skrivelse i fjol, snarare ha fjärmat än närmat den viktiga frågan från en antagbar lösning.

Tvärtemot den samlade medicinska sakkunskapen föreslår Kungl. Maj:t dels ett fortsatt sammankopplande av undervisningen för gymnastiklärare samt utbildningen av sjukgymnaster, dels betydligt ökade fordringar för de senare. Det är, för att citera en på området erfaren auktoritet, professor *Patrik Haglund*, »ett samröre mellan två kulturuppgifter, som inte ha med varandra att göra, nämligen skollärareutbildningen och sjukvårdareutbildningen». Professor Haglund, som i flera artiklar bl. a. i Fönstret och Svenska Läkartidningen angripit den envishet, varmed frågan förhalas, föreslår som den enda radikala och lätt genomförda lösningen att de båda uppgifterna särskiljas och att man sedan överlämnar åt en handlingskraftig direktion och föreståndare att reformera Centralinstitutet efter tidens

(Forts. å sid. 5).

Biblisk historia.

Det berättas om den berömde engelske kemisten Faraday en historia som i sig rymmer hela mänsklighetens. Han gjorde som bekant i början på förra århundradet epokgörande upptäckter om elektricitetens väsen. Men på äldre dar förlorade han minnet av vad han upptäckt och började på nytt arbeta med samma problem, för att på nytt efter oändlig möda nå fram till slutsatser, vilka han uppnått långt tidigare.

Så gör också mänskligheten. Den gör upptäckter, den drar sina lärdomar, den anar sanningar som den sedan totalt glömmer bort och på nytt med möda och lidanden måste förvärva.

Problemet om fred mellan folken, aktualiserat just nu i försöken att nå fram till en gemensam överenskommelse om nedrustning, är ett sådant problem som har en lång historia om lösningar, förlorade lösningar och nya försök igen.

I själva verket är det ett problem som är löst för flera tusen år sedan. Det är sant att man inte haft »ett standardmått för att mäta en motors motorstyrka, och därmed finna en tillfredsställande grundval för begränsningen av luftvapnet». Men i den mån problemet om avrustningen är problemet om sammanlevnaden mellan människor, så är det löst. Det skulle avrustningsdelegaterna strax upptäcka, om de ginge till mänsklighetens gamla urkunder.

Man har sökt underlätta den upptäckten för dem. När avrustningskonferensen samlades, tillställdes delegaterna var sitt häfte, ett slags Dagens lösen, med en sentens ur bibeln för var dag i februari och mars. Den första var tagen ur profeten Esajas bok, det andra kapitlet och bör ha erinrat dem om att löftet om fred mellan folken uttalades redan för 2500 år sedan och givit dem en förnimmelse av det oerhörda sammanhang i vilket de stå. *»Folken skola icke mer lyfta svärd mot varandra och icke mera lära sig att strida»*, heter det där.

Uppriktigt sagt är det föga troligt att delegaterna ge sig tid att läsa ett bibelspråk varje morgon, de äro överhopade av förmaningar och råd, de leva i den hetsade, spända atmosfären i Genève, nervösa av oron att inte kunna uppfylla sina regeringars direktiv att vakta deras nationalistiska intressen. Kanske Henderson läser sina språk, ty han är uppfostrad så, och han har det tillräckligt svårt för att behöva hjälp och tröst var han kan få den. — I så fall skall han bli erinrad om att hans fall är förutsett, hans svaghet genomskådad, och hans handlingssätt lagt till rätta för honom för årtusenden sedan.

Bibelns underbara förmåga att vara tillämplig på alla livets förhållanden i alla tider ha gångna släkter väl känt till och stundom missbrukat. Den är också väl utnyttjad av de bibelkunniga personer som satt samman det lilla häftet med sentenser. De äro icke särskilt artiga mot delegaterna: *»du skrymtare, tag först bort bjälken* (= kanoner, tanks, brandbomber) *ur ditt eget öga, sedan må du se till att ta bort grandet ur din broders öga.*

Och en annan dag hette det med Herrans profeters eget ord: *ondska i förening med högtidsförsamlingar, sådant kan jag inte lida.*

Detta ord ur Johannes evangelium är tydligen menat som en karaktäristik av konferensen: *dock funnos jämväl bland rådsherrarna många som trodde på Honom, men för fariséernas skull ville de icke bekänna det, för att de icke skulle bli utstötta ur synagogan.* Eller: *kan väl en blind leda en blind? Falla de då icke båda i gropen?*

Anspelningen på de interallierade skulderna är tydlig och lätt genomskådad i det språk som valts för den 17 februari: *En man som lånade ut penningar, hade två gäldenärer. Den ene var skyldig honom 500 silverpenningar, den andre 50. Men då de icke kunde betala efterskänkte han skulden för dem båda. Vilken av dem kommer nu att älska honom mest? Simon svarade och sade: jag menar den åt vilken han efterskänkte mest. Då sade Han till honom: rätt dömde du.*

Om denna historia trots detta ginge delegaterna förbi, kunde måhända ett ord ur den alltför välbekanta bönen Fader vår träffa dem i en öppen stund: *»förlåt oss våra skulder såsom ock vi förlåta dem oss skyldiga äro»*.

Sannerligen, när man går igenom det lilla häftet, så undrar man om inte lagen och profeterna äro skrivna med hänsyn till avrustningskonferensen i Genève: *»ty med den dom varmed I dömen skolen I bliva dömda och med det mått som I mäten, skall ock mätas åt Eder»*. Detta ord medger intet undantag för en makt med stark härordning, alla äro under samma vedergällningens lag. Och det är ingen tid att förlora: *»Redan är yxan satt till roten på träden, så bliver då vart och ett träd som icke bär god frukt avhugget och kastat i elden»*. Detta ord står trotsigt mot den på konferensen ledande uppfattningen att ett starkt försvar skyddar ett folk. Nej, säger bibeln, att bära god frukt skyddar ett folk. *»Bären då ock sådan frukt som tillhör bättringen.»*

Varför skulle de göra det? De oförbätterliga klara sig förträffligt. De utan skrupler ha en fördel framför dem som ha sådana. De ta utan vidare hem spelet. Och det är föga troligt att deras hårda och förvärldsligade hjärtan nås av den inträngande och vemodiga frågan: *vad hjälper det en människa om hon vinner hela världen men tar skada till sin själ?*

Och den som har outforskliga coder och en förstklassig diplomatisk apparat med bulvaner och provokatörer, kan ta med ro varningsordet för den 24 februari: *»intet är förborgat som icke skall bli uppenbarat och intet är fördolt som icke skall bliva känt»*.

Alla dessa varnings- och bättringsrop stå där enkla och evigt tillämpliga mot virrvarret i Genève, de lysa över de tappra försöken, det målmedvetna förstöringsarbetet, över hoppet och missmodigheten. Kan man saxa i någon korrespondens en bättre skildring än denna ur Galaterbrevet: *»ty hela lagens uppfyllelse ligger i ett enda budord, nämligen detta: du skall älska din nästa såsom dig själv. Men om I bitens inbördes och äten på varandra, så mån I se till att I icke bliven uppätna av varandra»*. Och detta till sist: *»rättfärdighetens frukt kommer av en sådd i frid dem till del som hålla frid»*.

Dessa och de andra citaten vittna om vad människor vetat och glömt om tillvaron av en bjudande lag som härskar ovanför de korta, mänskliga avgöranden varav vår historia är sammansatt. Världshistorien tyckes bekräfta dess riktighet, få se om icke tidningarnas löpsedelsrubriker så småningom skola få lov att göra detsamma.

Devinez.

Tidevarvets nr. 12 och 13 äro sammanslagna till ett dubbelnummer. Under påskveckan utkommer intet nr. av tidningen, utan nästa gång Tidevarvet kommer sina ärade prenumeranter och läsare tillhanda blir lördagen den 2 april. Red. ber att i detta sammanhang få erinra om kvartalsprenumerationen, som för expeditionsprenumeranternas räkning bekvämast sker pr. postgiro nr. 1544.

Och så hoppas vi på återseende.

UPLANDS KUBBEN

Läckert och hälsosamt
är smörgåsbrödet
UPLANDSKUBBEN
I hygienisk förpackning hos Eder handlande.
Undvik efterapningar!
Begär uttryckligen Uplandskubben!

TIDEVARVET

REDAKTIONSKOMMITTÉ:
Elin Wägner,
Elisabeth Tamm,
Ada Nilsson,
Honorine Hermelin.

REDAKTÖR:
Carin Hermelin.

ANSVARIG UTGIVARE:
Ada Nilsson.

Utkommer varje helgfri lördag.
Slussplan 1—3, 2 tr., Stockholm.
Tel. N. 48 42, 182 43.

ADVOKATER

Ledamöter av Sveriges Advokatsamfund

Eva Andéns Advokatbyrå
Inneh.: *Eva Andén.*
Herkulesgatan 14 (f. d. L:a Vattug.)
Tel. 75 75, 75 76
STOCKHOLM
Specialitet: Familje- och arvsaker, Boutredningar och testamenten, förvaltningsuppdrag. Även skriftliga förfrågningar.

Advokat Hugo Lindberg
KUNGSGATAN 6, STOCKHOLM
Tel. Växel: N. 333 15.

LÄKARE

Införd genom Stockholms Läkarförening.

Doktor Paul Frenckner
Öron-, Näs- och Halssjukdomar.
Odengatan 71, 5 tr. (Odenplan).
Mottagn. vard. 3—4 ell. hälst efter tel.-anmälan Vasa 97 20.

DOKTOR BENGT BOYE
Eriksbergsgatan 1 A, 4 tr. (hörn. av Birger Jarlsgatan), *Stockholm.* Tel. N. (200) 1 16.
Invärtes- och psykiska sjukdomar
Spec.:
Hjärt- o. matsmältningsorganens sjukdomar
Mottagningstid: vard. 4—5 samt efter överensk. pr tel. Telefontid: helst 9—10.

Med. D:r Jakob Möllerström
Invärtes-, spec. Lung- och Ämnesomsättningens sjukdomar.
Mottagn. vard. 3—4 el. efter överenskommelse.
T. Va. 33 09. Karlbergsväg. 10
(Odenplan)

Med. D:r JOHN NÆSLUND
Kvinnosjukdomar och förlossningar.
Mottagn. vard. 3—4 eller efter överenskommelse. — Tel. Kh. 19 09.
Norr Mälarstrand 58
(ingång från John Ericssonsgatan).

Doktor K. A. Fries
MEDICO-ELEKTR. INSTITUTET,
Nybrogatan 9. Tel. 746 87.
Specialitet: Invärtes sjukdomar, led- och muskelsjukdomar (gikt och reumatism), nervvärk (ischias och ansiktsvärk), cirkulationsrubbningar.

TANDLÄKARE

Tandläkare
EMIL LINDBLADS
PRIVATKLINIKER
Stockholms största och modernaste tandkliniker för alla samhällsklasser.
Östermalm:
Kommendörsg. 16. Tel 728 50, 728 70
Kungsholmen:
Hantverkareg. 37. Tel K. 37, K. 37 38
(Basarbyggnaden v. Kungsholms Läroverk)
Mottagn. 8.30—9, 1.30—2, 6—7.
Tandvärk behandlas hela dagen 8—7
Lördagar stänges 4 (sommarmån. 2).
Kostnadsfri rådfrågning.
Endast exam. tandläkare.

24-timmars Ur!
PATENT
Visa alltid 1—12. Vid tryck på kronan framspringer 13—24.
För övrigt alla sorters ur, passande till presenter.
ERNST LINDSTRÖM
Nybrogatan 73, Stockholm. Tel. Ö. 44 77.

Den 19 mars 1932.

Det personliga ansvaret.

Tiden hungrar efter sensation. Och den synes få sitt lystmäte. Det ena bloddramat avlöser det andra. — De döda må falla under en annan dom än de levandes. Men den storkapitalistiska företeelse, som väckt världens beundran — så som endast rikedom kan — och som de senaste månaderna vacklat i sina grundvalar, har nu dragit uppmärksamheten till sig på ett sätt, att det ej kan förbigås. Vi tala icke om att dess svenske upphovsman tagit sitt liv. Men hans verksamhet ger anledning till att besinna privatkapitalismens innebörd. Det är sällan denna tar sådant omfång och därför kan få så oöverskådliga följder, som i detta fall. Men det har hänt och är påtagligen möjligt. När socialdemokraterna kalla borgarväldet av i dag svagt eller samvetslöst, så är det verkligen förklarligt. Det enda de borgerliga ha att svara, är: »Bli ni inte lika oss, när ni komma till makten?»

Vi ha många lagar, som vi kunde vara av med, men vi behövde lagar efter tidens behov. Den fria företagsamheten är nödvändig, men den måste *tjäna* det allmänna. Kapital är nödvändigt, men ej som självändamål. Och det kan ej vara rimligt att en enda människa har obegränsad möjlighet att sätta världen i gungning och bringa kanske miljoner människor i fattigdom och elände. Begåvning eller snille eller vad det kallas måste liksom kapital och företagsamhet ej få överskrida en viss marginal utan att *tjäna* det allmänna. Där behöves en moralisk utgångspunkt och begränsning. En skyddslagstiftning för företagsamhet och snillen.

Hur än statsmän och finansmän bry sina hjärnor, hur invecklat världsmaskineriet blir och tekniken fullkomnas, så hjälper det ändå inte. Människorna få antingen ta reson eller — gå under. Människorna kunna inte bryta lagen om orsak och verkan, således icke heller leda utvecklingen — som ett gammalt uttryck säger: *motsols.* Vi kunna föra krig och föreskriva fredsvillkor och skadestånd m. m. Men det medför depression förr eller senare trots våra spekulationer. Och förhållandena bli inte bättre, förrän vi inse, att det är det mest praktiska och det mest ekonomiska att bygga på en moralisk grundval och andliga värden. Därhän nå vi aldrig. Men vi ska komma ihåg, att bakom s. k. företag, banker, bolag m. m., stå människor. Det är tidens olycka, att den bortser från det personliga ansvaret. Livet är tillfälligt i denna värld. Det är nog många, som skulle önska att göra sina dagar kortare. Men då vi gå härifrån lämna vi efter oss följderna av våra gärningar. Skall en kommande tid kunna finna en bättre samhällsordning grundad på en *sund* utveckling, en tid med känsla för det personliga ansvaret?

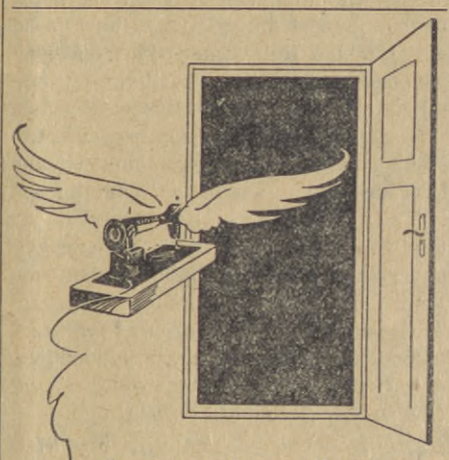

I en modern lägenhet
är det icke något överflöd på utrymme. Just därför är den så välkommen

SINGER
Lilla Elektriska

Liliesjöös
Parfymeri- och Sjukvårdsaffär
STOCKHOLM
Butiker:
Fridhemsgatan 16 — Tel. Kh. 59 82.
Hantverkaregatan 45 — Tel. Kh. 55 85.
Sveavägen 109 — Tel. Va. 170 25.
El. värmekuddar — Kattskinn — Kamelhårsartiklar — Urinbehållare — Sanitetsbyxor för damer — Allt i branschen.

Luchs' Reklamkaffe

Mot väggohyra
är **TIP-TOP** det säkraste medlet. Låt desinficera Edra lägenheter eller enstaka möbler med **TIP-TOP. TIP-TOPMETODEN** är effektivast. Desinfektion utföres och upplysningar lämnas.
Tekniska Fabriken TIP-TOP.
Stockholm 4. ——— Tel. Sö. 187 05.

Från riksdagsläktaren.

Onsdagen den 10 mars behandlades *anslagen till sjätte huvudtiteln,* kommunikationsdepartementet. Statsutskottet, som velat öka anslagen segrade endast i ett fall, regeringsförslaget om 900,000 kr. till ödebygdsvägar ökades enligt utskottets förslag till jämna millionen, en ökning alltså på 100,000 kronor. Socialdemokraterna hade begärt att anslaget skulle ökas till 2 millioner, vilket dock avslogs, trots *hr Roséns* bevekande böner för ödemarksfolket som behövde vägarna och *hr Walles'* för de arbetslösa, som skulle behöva bygga dem. I alla övriga fall segrade regeringsförslagen. *Finansministern* fann sig föranlåten påpeka att det inte var av s. k. prestigehänsyn, som han vid varje tillfälle understryker nödvändigheten av att spara. *Staten måste ha tillgångar till sitt förfogande.*

I *Andra kammaren* regerade Fabian Månsson hela förmiddagen med ord och åthävor som icke voro milda. Han hade tillsammans med hrr Fredrik Ström och Branting ingivit en motion om framläggande för Nationernas förbunds råd av ett förslag till samarbete mellan den organiserade arbetarerörelsen och Nationernas förbund för skärpning av de i förbundsakten stadgade ekonomiska sanktionernas effektivitet, och fick i anledning härav tillfälle påpeka att det att sitta i en regering eller i Nationernas förbund »det är inte bara att ha en bra ändkota att sitta på och sitta och sitta», utan att det också fordras initiativförmåga och handlingskraft. Att han icke nu fick alla socialdemokrater med sig för motionen tolkade han såsom ett bevis på att en enskild människa inte får lov att komma med en motion om den är aldrig så bra, utan det skall vara ett parti som skall göra det.

Socialdemokraterna gingo sedan så pass hårt åt varann att det hade blivit riktigt otrevligt, om inte partiledaren i det psykologiska ögonblicket kommit med den anmärkningen, att det socialdemokratiska partiet icke är det enda i Sverige, som har medlemmar som få ha och ha andra meningar än majoriteten, »och gud ske lov för det», sa han.

Motionen avslogs i Andra kammaren på middagen. I *Första kammaren* kunde man först på kvällen övergå till frågan om Nationernas förbund och arbetarerörelsen. *Hr Ström* sade att N. F. får icke vara endast ett kansli för artigheter och middagar, utan varje betydelse. Om man ser på förhållandena — vad kan göras för att ge större effektivitet åt detsamma som fredsfaktor? Den enda väg att gå är att knyta vid den fredsorganisation där verklig vilja finnes och där inga faktorer som paralyserar hela arbetet kan spela in. Var finns denna organisation? Arbetarrörelsen.

När *hr Lindhagen* tio minuter i ett fick ordet passade han på att tala om att han frågat talmannen om det verkligen var meningen att ta upp detta viktiga ämne vid denna sena timme och av hr talmannens axelryckning förstått att denna fråga hörde till de obetydligare i riksdagen som man önskade göra undan på några minuter.

Han hade aldrig varit riktigt nöjd med denna kristidsföreteelse, utan hade hellre velat ha ett *världsförbund.*

När debatten vid tvåtiden på natten led mot sitt slut, voro de kammarledamöter som ännu icke gått hem och lagt sig vid mycket dåligt humör. *Hr Reuterskjöld* mätte kammaren med stormsteg, som det hette i gamla romaner, och var gång han satte sig, fläkte han bonjourskörten åt sidorna med så kraftiga händer, att jag var säker om att den innan morgonen skulle fläkas i ryggen. Den höll.

Men motionen föll.

*

Statsutskottets utlåtande angående reglering för budgetåret av utgifterna under *riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet* var lördagen den 12 mars föremål för behandling i kamrarna. Finansministern fann det inte så angeläget att spara denna gången, som när det gällde sjukstugor, lasarett och ödemarksvägar, vilket ju skulle varit enbart glädjande för oss alla att finna — om det bara betytt att vi nu fått mer i rikskassan än förra gången. Som det dock icke betydde. Vi äro alltjämt lika fattiga och då kan det ju inte vara annat än förståndigt det hr *Nilsson i Malmö* sade när han talade för den socialdemokratiska motionen, i vilken det föreslagits en nedprutning på anslaget av 1,800,000 kronor. I en tid då mångtusende lida nöd och många se sin existens hotad, varför skulle försvarsorganisationen få arbeta oberörd härav? Varför skall den icke påminnas om att arbeta efter starkt begränsade tillgångar?

Finansministern förklarade då, att han inte kunde gå längre i sparsamhet, när det gällde så *vitala* intressen, medan *hr Wennerström* pekade på de radikala besparingar *England* genomfört i sitt försvarsväsende såsom ett efterföljansvärt exempel.

Ett exempel som regeringen och den borgerliga majoriteten i riksdagen dock voro okänsliga för. Motionen om 1,800,000 kronors-besparingen avslogs. Tron på militärväsendets lyckobringande möjligheter är fast rotad i den svenska riksdagen.

Sedan man konstaterat detta, var det därför nästan som det ljusnat lite under glaskupolen över kammaren, när *hr Olof Olsson* utlade sin uppfattning om *den frivilliga skytterörelsen* då anslaget till skyttet behandlades. Talaren erinrade om att när han 1912 kom med i riksdagsarbetet *voterades* det inte ens om detta anslag. Man bara slog till. 1919 voterades det första gången och sen dess har skytteanslagets anhängare haft det rätt bekymmersamt. Det kommer så många närgångna frågor numera. Under dessa år har det utbetalts 18,000,000 kronor i anslag till skytterörelsen. Vad får vi i utbyte för dessa 18 millioner? Skytterörelsen är inget vitalt intresse. Skyttevä-sendet är en idrottsrörelse och ett söndagsnöje för en del folk. Skall det ha anslag bör det vara i sammanhang med idrottsrörelsen.

Till socialdemokraternas avslagsyrkanden anslöt sig i Första kammaren bl. a. *fröken Hesselgren* och *hr Holmgren i Stockholm* och *hr Johansson-Dahr.*

Så långt var allt gott och väl, men vid voteringen utföll 72 röster, mot 49, för anslagets beviljande. Vid namnuppräkningen blev det nog en hel del överraskningar för många av oss och man måste fråga sig om »somliga» möjligen reflektera på försvarsministerportföljen nästa gång den blir ledig.

*

I *Andra kammaren* bifölls däremot avslagsreservationen med 82 röster mot 79. Skytteanslaget går alltså till gemensam votering.

Elsa Svartengren.

Den anfallna folkhögskolan

får försvar från folkhögskoleinspektören.

När Norrbottens-Kurirens beskyllningar mot Sunderbyns folkhögskola för bolsjevikiska, frisinnade och pacifistiska m. fl. dåliga tendenser, i januari började publiceras i en del aggressivt hållna artiklar, vände sig den anklagade folkhögskolan till länsstyrelsen med en begäran om opartisk undersökning av förhållandena vid skolan. Länsstyrelsen lät framställningen gå vidare till statens folkhögskoleinspektör, rektor E. Ingers, som nu i sin tur besvarat densamma med att en undersökning är överflödig. Ur folkhögskoleinspektörens skrivelse anföra vi följande, som utan tvivel kommer att intressera de av Tidevarvets läsare, vilka ännu ha Norrbottens-Kurirens orimliga beskyllningar i friskt minne.

När jag anser ett ingripande, sådant av styrelsen önskas, icke motiverat genom tidningens obevisade påståenden, skriver rektor Ingers, är det icke minst därför, att jag på grund av mångårig bekantskap med folkhögskolans i Sunderbyn rektor och lärare själv är fullt övertygad om det grundlösa och ovederhäftiga i beskyllningarna mot dessa för politisk agitation.

I fråga om en folkhögskollärares yttrandefrihet inom detta område lämnar stadgan för folkhögskolor vissa föreskrifter.

»Det är», heter det, »folkhögskolans uppgift att söka utbilda sina elever till ansvarskännande och självständiga personligheter men icke att påtrycka dem någon viss åskådning i politiska eller religiösa frågor. Såväl i sin undervisning som då han eljes uttalar sig inför eleverna i sådana frågor, må läraren vinnlägga sig om att låta olika synpunkter komma till sin rätt och, där han giver uttryck åt sin egen mening, ålägga sig måttfullhet samt visa tillbörlig grannlagenhet och fördragsamhet gentemot oliktänkande.»

Dessa och inga andra regulativ är det en folkhögskollärare har att följa vid behandling av frågor av nyssnämnd art.

Jag har aldrig från folkhögskolan i Sunderbyn fått det intrycket, att vare sig rektor eller lärare visat bristande omdöme ifråga om sin skyldighet i dessa stycken, slutar rektor Ingers. Förvisso skulle ej heller en undersökning, sådan som nu begärts, komma till något annat resultat.

Bagarstugan
HORNSGATAN 37 „ Tel. Söd. 70 00
FOLKUNGAGATAN 65 „ „ 73 37
GÖTGATAN 52 „ „ 333 09

Miniatyrer
av
INGEBORG ANDREASÉN-LINDBORG
LISA BANCHINI MATTIS GRUNDELL
SIRI DERKERT SIGNE HALLSTRÖM
ELSA ERICSON FANNY HJELM
ANNA SCHWAB
I Galleri Modern
Vardagar 10—6. *Söndagar 1—5.*

Ni misslyckas
aldrig om Ni syr Edra kläder efter våra mönster. Tyger klippas, passas och tråcklas.
Välgjort arbete garanteras!
MÖNSTERAFFÄREN »ELIT»
Hantverkaregatan 54 Södermannagatan 19
K. 25 04 — Sö. 153 25.

SÖDERMANLANDS ENSKILDA BANK
DEPOSITIONS- KAPITAL- & SPARKASSERÄKNING
mot högsta gällande ränta.
Solidarisk Bank. Grundad 1865.

Håll hembiträdets yrke högt!

När motionerna angående förbättrande — d. v. s. först och främst utredning — av hembiträdenas arbetsförhållanden och utbildningsmöjligheter (väckta i båda kamrarna av hrr P. A. Hansson, Möller m. fl.) ifjol blevo avslagna av riksdagen, framgick av både utskottens och kamrarnas yttranden, att man var enig med motionärerna om den stora betydelse för det husliga arbetets höjande som ligger i en lätt åtkomlig och ändamålsenlig *utbildning*. Motionärerna ha också i år återkommit med två motioner, dels en som tar sikte på ett allmänt förbättrande av den husliga arbetskraftens ställning, dels en, som hemställer om utredning angående ett bättre ordnande av utbildningen. Motionärerna framhålla, utan att uppdraga några riktlinjer för hur denna utbildningsverksamhet borde anordnas, att möjligheterna ännu äro otillräckliga och inte alltid anpassade för det blivande yrket.

Skolöverstyrelsen, som fått förslagen på remiss från utskotten har nu verkställt en undersökning över vad som finns av utbildningsmöjligheter för husligt yrkesarbete och kommit till det resultatet, att om tillräckliga medel ställas till förfogande, tycks motionärernas krav utan svårighet kunna tillgodoses inom ramen för den statsunderstödda yrkesundervisning som redan finns.

Överstyrelsens undersökning visar att de kurser där undervisningen är koncentrerad till en kortare tid med högre timantal i allmänhet tycks vara lämpligare just för hembiträdesutbildningen, både genom den tid som sparas och genom att denna form bättre motsvarar det kommande yrkeslivets krav. De kommunala lärlingsskolorna och lärlingskurserna liksom de yrkesbestämda högre folkskolorna med husligt arbete, tyckas sålunda ha mindre betydelse för hembiträdesutbildningen — givetvis med flera undantag — än en hel del enskilda skolor och även vissa kommunala skolor, där undervisningen är mera koncentrerad.

Av skolöverstyrelsens redogörelse framgår att det redan finns 24 statsunderstödda enskilda husmoders- och hushållsskolor på olika platser i landet, varifrån en tämligen stor procent av eleverna efter erhållet avgångsbetyg utgått som hembiträden eller ägnat sig åt annat husligt förvärvsarbete; ett trettiotal kommunala skolor för yrkesutbildning i husligt arbete samt elva yrkesbestämda högre folkskolor med husligt arbete som yrkesämne.

Enligt skolöverstyrelsens mening skulle alltså utbildningstillfällena vara ganska rikliga, i varje fall betydligt bättre än motionärerna tänkt sig. Många förbättringar i fråga om arbetets organisation återstå dock att genomföra, flera skolor äro nödvändiga och framförallt är det av största vikt att det ekonomiska stödet från staten inte försvagas och att stipendiemöjligheterna bibehållas oinskränkta, så att också mindre bemedlade och obemedlade elever kunna få tillträde till kurserna.

Överstyrelsen håller fullkomligt med motionärerna om att det är synnerligen viktigt för hela yrkets höjande att det finns goda utbildningsmöjligheter. Den framhåller också att både arbetsgivarna och de husligt anställda själva måste lära sig förstå behovet av en grundlig utbildning inom detta yrke.

Utan tvivel är detta, inte minst under nuvarande förhållanden på arbetsmarknaden, en fråga av stor både praktisk och principiell betydelse.

Gengångare.

Av *ARTUR MÖLLER.*

Efter premiären på »Cant» skrev en kritiker om de Wanls Henrik VIII att det var svårt att förstå hur denna rullande tunna, denna dästa och slappa figur med komisk anstrykning kunde injaga skräck.

Med vilken förundran skulle inte en samtida till denne monark, som tog sex gemåler och försvarade de sju sakramenten på latin, ha läst en sådan reflexion! Anna Boleyns och Katarina Howards vänner aktade sig nog att skratta åt Henrik så att det hördes! Han var kung — det säger allt. Hundratals mycket enfaldigare och löjligare individer ha av samma skäl varit omgivna av samma nimbus.

Och att den mentalitet på vilken den vilade är långtifrån utrotad om än underminerad, det visar ju det naiva och påflugna intresse för kungliga personers privatangelägenheter som en del illustrerade veckotidningar underblåsa utan att väcka annat än rent privat åtlöje.

Vid de tillfällen då Alfonso XIII gjort vårt land den äran sparades det heller inte på dityramber över den kungliga charmören. Hans leende — med läderartade läppar tänjda över rovdjurständerna, den habsburgska galoschkäken, stel och tom blick — var oemotståndligt etc. etc.

Av någon anledning ha jesuiterna, som inte svika sina traditioner, nu funnit konjunkturerna lämpliga för att söka restaurera monarkien och i Alfonsos spår åter draga in på Pyreneiska halvön, som har så många minnen av deras välsignelsebringande verksamhet. Det förefaller knappt sannolikt att exmonarken själv, en ättling av den gamla franska kungaätt som »ingenting lärt och ingenting glömt» skulle stå alldeles främmande för dessa planer.

Överstinnan Gabrielle Ringertz, som länge varit bosatt i Spanien och gjort sig känd genom boken »Från min balkong», har i Sydsvenska Dagbladet publicerat en starkt belysande artikel om »Tjusarkungen som förlorade sin tron». Att flera av de karaktäristiska dragen äro hämtade från den landsfördrivne Blasco Ibanez, ibland kallad Spaniens Zola, förringar knappt deras värde, då de inte kunnat vederläggas, utan fastmera bekräftats av senare undersökningar.

I starkaste sammandrag vill jag här återge ett par av dessa fakta, till benäget begrundande för monarkiens svurna beundrare. Alfonso XIII älskade att tillbringa sommaren på slottet Miramar vid San Sebastian, inte bara för spelbankens skull utan också för de amerikanska miljardärernas, vilkas ståtliga lustjakter han alltid med nöje såg inlöpa i hamnen. Han tog emot dem som personliga vänner — och utnyttjade deras svärmeri för kunglighet och nådevedermälen att grundlägga sin stora privatförmögenhet.

Han tyckte också om att kalla sig »Spaniens störste soldat». Själv deltog han veterligen inte i några fältslag men däremot gjorde han gärna utan sakkunskapens hjälp upp planer, som ledde till katastrofer för hans egna trupper. Under fjorton år stodo 100,000 till 120,000 spanjorer i Marocko mot 8,000—10,000 riffkabyler utan att kunna betvinga dem. Efter det förkrossande nederlaget vid Annural sköts naturligtvis skulden på anförarna. Det ledde emellertid till att parlamentet utsåg en kommission för att undersöka orsakerna till katastrofen — för första gången i Spaniens historia ställdes officerare inför en civil domstol. Bland andra papper som föllo i kommissionens händer funnos även brev från monarken: »Bry er inte om vad krigsministern säger, han är en åsna! Gör som jag befaller!»

Nu kunde endast en statskupp rädda situationen. Primo de Rivera satte i gång den katalonska resningen, den rapport som avgetts om nederlaget undanskaffades i förvirringen, diktaturen genomfördes, tusentals officerare och soldater tystades effektivt genom att inneslutas i fängelser.

Men Alfonso glömde heller inte att han beklädde posten som katolicismens allra kristligaste majestät. Han hade börjat kriget för att komma åt Riffgruvorna. Men vid sitt besök hos påven förklarade han att det var för att plantera korset på Afrikas jord!

För de spanska soldaterna lär dock denna vackra gest ha blivit ödesdiger. När kabylerna inte kunde räkna med att Spanien som andra länder skulle respektera deras religionsfrihet, antog kampen karaktären av ett »heligt krig», d. v. s. fanatismen och grymheten fördubblades.

*

Det är en lätt och tacksam uppgift att håna den moderna demokratiens oarter. Streberthum, parvenyfasoner, partitänkande höra till de mest i ögonen fallande, även om de frodats under andra styrelseformer. Den gamle paradoxkrystaren och pratkvarnen Shaw inkasserade en världssuccès med sin quasidramatiska lovsång till den kloke, fine och viljestarke monarken, vilken leder ministrarnas hjärtan såsom vattubäckar. Det är bara synd att sådana typer som kung Magnus ha varit så sällsynta på tronen.

Ett mycket stort antal ha, som Ibanez säger om Alfons XIII, betraktat sitt land som en låda tennsoldater.

Den barnsliga inbilskheten, närd av hovets och pressens smicker, har förblivit ett grunddrag i deras kynne. Det klassiska exemplet i modern tid var väl kejsar Wilhelm II. Man fick nyligen veta, att när han ansåg sig böra varna »kusin Nicke» för japanernas anfallsplaner skedde det med orden: Signal från amiralen över Atlanten till amiralen över Stilla havet!

Det finns dock en mycket beaktansvärd skillnad mellan en sadist eller en imbécil på tronen och en sådan herre som president eller chef för en ministär: i senare fallet blir han utsatt för en skarp offentlig kontroll och tämligen snart skild från makten.

Svenska kvinnors Vänsterförbund.

Gävlekretsen av Svenska Kvinnors Vänsterförbund hade den 7 febr. årsmöte å Hotell Baltic. Till sekreterare efter fröken Emy Hall, som undanbett sig återval, utsågs fröken Aina Egelin. Övriga styrelseledamöter omvaldes, sålunda: ordf. fröken Hanna Landberg, kassaförvaltare fröken Ester Forsell, samt fröknarna Lisa Pihlblad och Anna Lindborg. Ordföranden frambar kretsens tack till fröken Hall för hennes mångåriga och nitiska arbete.

I samband med årsmötet hade kretsen glädjen att som gäst hälsa Riksförbundets högt skattade ordförande, fröken *Kerstin Hesselgren,* välkommen. Det blev en högtidsstund, »ej blott til lyst» i det fröken Hesselgren gav oss en inblick i ett av nutidens mest brännande problem — ungdomsarbetslösheten. Säkerligen har detta spörsmål kommit att intaga en mera sidoordnad ställning inför den allt annat överskyggande arbetsnöden bland familjeförsörjarna. Mot den psykologiska bakgrund fröken Hesselgren gav i sin framställning, fick problemet en överväldigande betydelse. Den talrikt samlade kretsen jämte inbjudna intresserade voro också djupt gripna av framställningen.

L.

*

Norrköpingskretsen av Svenska Kvinnors Vänsterförbund höll söndagen den 6 mars sitt årsmöte å Standard hotell. Med anledning av att det var kretsens 10:de årsmöte berörde ordf. i sitt hälsningsanförande med några ord de gångna årens verksamhet. Stadgeenliga ärenden behandlades, varvid den förutvarande styrelsen omvaldes. Styrelsen utgöres av fröken Betty Olsson, ordf., fru Hilma Hällström, fröknarna Ingrid Söderlund och Amelie Andersson samt fruarna Elsa Thysell, Lizzie Grönwald och Hedvig Tengzelius. Styrelsesuppleanter äro fru Alfhild Claësson och fröken Anna Holmberg. Till revisorer valdes fru Ingeborg Sörlin och fröken Greta Ringqvist med fil. mag. fröken Thyra Sylwan som suppleant. Därefter lämnade fru Hilma Hällström en redogörelse för centralstyrelsens förhandlingar i Stockholm den 9—10 januari.

Mötets senare del upptogs av ett av landshövdingskan fru *Ellen Hagen,* Stockholm, hållet utomordentligt intressant föredrag om »Fransk mentalitet inför nedrustningen», som med spänd uppmärksamhet åhördes av den mycket talrika publiken, som till sista plats fyllde lokalen. Efter föredraget följde en livlig diskussion.

B. O.

*

Eksjö-klubben av Svenska Kvinnors Vänsterförbund firade den 9—10 mars sin 10-åriga tillvaro. Till föredragshållare vid högtiden hade kallats fru *Ellen Hagen,* som första kvällen höll ett offentligt föredrag för en ganska talrik publik över ämnet: »Fred och samförstånd — tidens krav».

Den 10 mars hade klubben anordnat samkväm och inbjudit alla kvinnliga medlemmar i Frisinnade föreningen och Frisinnade ungdomsföreningen samt en och annan utomstående intresserad. Det blev en verklig generalmönstring av frisinnade kvinnor i Eksjö. Ett femtiotal hade infunnit sig, stämningen var den allra bästa. Ellen Hagen höll föredrag över ämnet: »Vunna mål och nya», kaffe serverades, tal höllos, det hurrades och sjöngs. I ett varmhjärtat och spirituellt anförande hyllades klubbens ordförande, fru *Helga Sjöstrand,* som under alla år hållit klubben samman, öppnat sitt hem för dess sammanträden och outtröttligt arbetar för Vänsterförbundets idéer. Som sista punkt på programmet diskuterades — efter inledning av Ellen Hagen — »Gift kvinnas arbete utom hemmet». Diskussionen var synnerligen livlig och givande. — En så god stämning och ett så stort gemensamt intresse som kom till synes vid denna fest bådar gott för kvinnornas framtida gemensamma arbete.

M. J.

Diskussionsämnet vid *Föräldrarådets* februarisammanträde var *Skolans arbetstid.* Förslag framlades att framskjuta arbetsdagens början från den numera vanliga ung. kl. 8 till kl. 9 (för barnträdgården och ev. småskolan ännu något senare). Förslaget vann också anslutning från ledande skolmäns sida.

Arbetstidens längd behöver samtidigt förkortas. 5 till 6 timmar bör vara maximum av obligatorisk arbetstid för barn och ungdom. Genom att förlägga själva arbetet till skolan — med betydande minskning av förhören — vinnes både tid och ett bättre arbetsresultat.

Möjligheten av att med en sålunda förkortad arbetstid likväl vinna goda, ja, bättre resultat, sammanhänger främst med de bättre arbetsmetoderna: självverksamheten och koncentrationen, samt med den ofantliga roll som intresse och verklig behovstillfredsställelse spela i människonaturens hela fysiska och psykiska hushållning. Trötthet och tråkighet, skolans gissel, försvinna härmed också. Den harmoniska utvecklingen kan förverkligas.

"Det friska modets förmåga"

— Jag tror det finns en hel hop människor som skulle vara intresserade av kvinnosaken, om de inte hade den föreställningen, att det är så svårt att sätta sig in i och följa frågorna, säger fru *Hilda Sachs,* en av de trognaste och tappraste förkämpar för både kvinnosak och annan rättvisa, som kunna ställas upp som förebild för andra. Fru Sachs har i dagarna firat sin sjuttiofemårsdag i Stockholm och vid den lilla födelsedagsintervju hon därvid beviljar Tidevarvet kommer talet också in på denna tidnings uppgifter bl. a. i kvinnosakens tjänst.

— Jag tycker Tidevarvets stora förtjänst är att den på samma gång kan tillfredsställa dem, som äro införsatta i kvinnofrågorna och dem, som ännu inte äro men borde vara det, säger fru Sachs. Man behöver t. ex. bara följa med *Vad har hänt?* — denna lilla enkla uppställning, för att känna sitt samvete lättat över vad man inte själv letat upp i tidningarna. Men vad jag tycker särskilt mycket om hos Tidevarvet är den levande anda som besjälar den, i vad som är viktigt för kvinnorna. En del av dess styrka ligger också i att kvinnosaken konsekvent sammanställs med fredssaken. Det är det enda riktiga. Dessa båda frågor sammanhänga så nära att arbetet för den ena ingenting vore utan den andra.

Jag skulle vilja säga, slutar fru Sachs, att när någon sida av kvinnosaken kommer upp och man väntar på Tidevarvets ord i den och det kommer — då känner man sig aldrig besviken. Och det vill inte säga litet!

*

Till detta för Tidevarvet så hedrande uttalande foga vi ett par brev från läsekretsen, vars vänliga omdömen varit oss en glädje att få mottaga.

Sörforsa d. 6/3 1932.

Till Tidevarvet.

Framför mig ligger Tidevarvet för d. 5 mars n:r 10. I söndagens stillhet och frid har jag läst nämnda nummer ord för ord. Jag har suttit på riksdagsläktaren och sett på hr Lindhagen och mitt hjärta älskar honom. Jag har varit i Genève med Anna T. Nilsson. Jag tycker om hela innehållet men när jag läste: »Den magra och modiga tidningen», for jag upp och grep till pennan. Jag är endast en enkel bondhustru, som går i min la'gård var eviga dag och mjölkar mina kor och sköter om mina kalvar, grisar och får, men nu måste jag ändock sätta i verket en länge närd önskan att *tacka* Tidevarvet för allt den ger mig; för hopp och mod att fortfarande, trots allt, *tro* på det *goda.* Ber att av fullaste hjärta få instämma i de orden: »att av alla digra pressalster inte ett enda som verkar välgörande och uppfriskande utom just Tidevarvet. Jag blir så trevligt och stimulerande arg och samtidigt börjar jag hoppas på mänskligheten igen. Man blir värmd — trots allt elände — mer än halmstrå — en olivkvist.» Tack, tack för allt, allt!

Marta Trolin.

*

En affärsman i Stockholm skriver:

Till
Tidevarvets redaktion.

Omkring ett halvt år har jag regelbundet läst Eder tidning och i så hög grad fängslats av dess innehåll, att jag med spänning väntar på varje nytt nummer. Ni ha gått till strid emot många för mig påtagliga brister i individens, samhällenas och folkens liv och jag beundrar den optimism, oförskräckthet och frigjordhet från trånga synpunkter, som i allmänhet kommer till synes i tidningen. Visserligen är jag ej i stånd att bedöma den praktiska genomförbarheten av en del förslag, men jag tror på det friska modets och den goda viljans förmåga att åstadkomma goda resultat och jag önskar Er därför med full tillförsikt:

»Lycka till i fortsättningen!»

Eder förbundne
P. Källman.

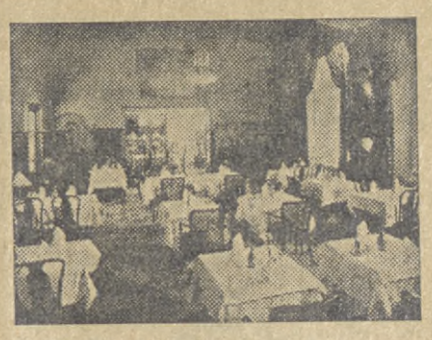

Restaurang
Port Arthur
Blekingegatan 40
Telefon Söder 34784
Bra matställe

HOLMIA
SVEAVÄGEN 31, STOCKHOLM
Tel. Norr 336 90, växel.

OLYCKSFALL-
OCH SJUK-, INBROTTS-, ANSVARIGHETS-
med flera slag av försäkringar
Generalagentur i Stockholm:
SCHREWELIUS BYRÅ
Birger Jarlsgatan 33 (Engelbrektsplan). Tel. 145 33.

"BORTA BRA" *Dir. S.A.R.A.*
om man bor på **REISEN** Skeppsbron 12—14.
Stockholms modernaste hotell. Rum från 6: 50.

Vandrarens aftonsång

Av *KLARA JOHANSON.*

1776.

Aldrig har en guldblå september flödat så festligt fullt över Ilmenaus höjder som den gången, aldrig har den dragit så förklarande ljuslinjer kring bergens silhuetter som då. Det var en dag bestämd att frälsas ur solvarvens ändlösa flykt, upp i lysande och stilla oförgänglighet.

På Kickelhahn, traktens högsta platå, i den omålade jaktpaviljongen, just så praktfull och komfortabel som en gammal vedbod, hade denna dags behärskare inrättat sitt residens. Den vildfria ensamheten i de tysta viddernas himmelsglans ville han anropa om bot för äcklet nerifrån staden, denna förmenta lantliga oskuld, i vilken han (rysande) upptäckt det inferno av smuts och jämmer och ohjälplig virrighet som bygges överallt där människor flocka sig. Farväl, o värld, på en stund! Giv ljus, giv renhet, natur, du godhetsrika moder...

På uppvägen hade han stärkt sig med en andaktsstund i grottan under Hermannstein. I klippväggen stod ännu, så skarpt som hade det huggits i går, det S hans mejsel format för fyra år sedan, och nu berättade han för den osynliga följeslagerskan på hans pilgrimsvandring hur han »kysst det om och om igen, så att porfyren utandades hela sin jorddoft för att åtminstone på sitt sätt svara mig». Och hur han tackat gudomen som ändrat och makat så mycket på honom men unnat honom att behålla dessa berg och hennes kärlek.

Allt varmare skimrade aftonen genom de fönsterlösa gluggarnas vidöppna brädluckor. De hänglidna timmarnas rikedom flöt samman med denna djupnande glansrymd av skylös renhet. Han önskade att alla hans tankar för i dag hade varit uppskrivna — »det finns bra saker däribland». Nu blev det för sent. Ingenting gnistrade och blänkte mera, ingenting stack av och gjorde sig märkvärdigt. Var skulle orden söka fäste i denna milt strålande oändlighet?

Han avbröt brevet och steg ut på backen för att följa solen sista sträckan. Det blev inget galafyrverkeri med bengaliska blixtsken och slottsbrandseffekter. Medan glödstrimman slocknade över de bortersta åsarna sträckte sig himmel och jord, hela den storbyggda nejden med sina mjuka, klara massor »så ren och lugn» — kom det för honom — »och så ointressant som en stor och skön själ när den mår som bäst».

En sådan afton skulle Werther kastat sig raklång i gräset och stammat saliga dityramber upp mot den kristalliska stjärnskymningen. En sådan afton skulle magister Faust från sluttningens rand brett ut armarna efter den vikande solen och genomskurit rymdens frid med sin trånads förtvivlade rop:

O, dass kein Flügel mich vom Boden hebt!

Men *denna* stora och sköna själ, i vilken rymdes både Werther och Faust och en som höll dem bägge i tukt, stod tyst inför viddernas tystnad.

Då talade kvällen, då tonade landskapet, då samlades bergens sakta böljerytm och de nattstilla skogsbranternas andning till en liten visa, en melodisk fläkt bara, nästan en sång utan ord. —

Någon timme senare bullrade spikbeslagna sulor i jaktpaviljongens trappa, ej olik stegen till en höskulle. Det var stadsbudet som kom med beställd proviant från Ilmenau och posten från Weimar till geheimerådet.

Geheimerådet låg på golvet och sov som en tröttkörd soldat. I det kala rummets dunkel darrade en vit glans. Det var fullmånen som hängde över en bergskam. Budet från staden varseblev ju inte att på väggen intill en av gluggarna lyste den hädangångna dagens epitafium. Där stod skrivet:

Über allen Gipfeln
Ist Ruh';
In allen Wipfeln
Spürest du
Kaum einen Hauch.
Die Vögel schweigen im Walde.
Warte nur: Balde
Ruhest du auch.

Den 6 september 1780 var alltså Kickelhahn världens högsta punkt. Ur den förfalande rococons tidevarv stack den upp genom främmande, kommande sekler och fångade glimten av ett okänt ljus.

*

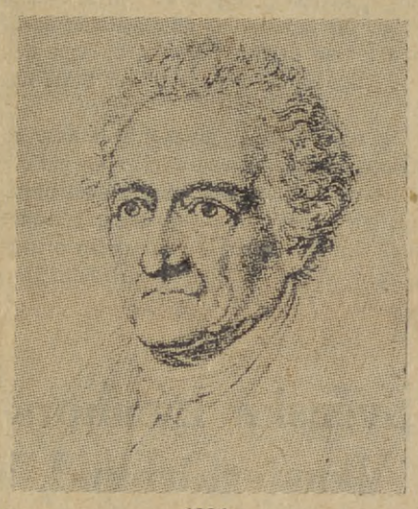

1831.

År efter år sågo de varandra åter, Goethe och Ilmenau. Varje gång kom han förändrad, äldre, hårdare i skalet, riktad med ny besk livskunskap och befäst i medvetandet av sin upphöjda och ansvarsfulla ensamhet.

Ruset av det första mötets sötma svalnade till en klarsynt förtrolighet, blandad med välvilja, bekymmer och prosa. Landskapet blev ett föremål för administrativa åtgärder och vetenskaplig undersökning, bergen malmfyndigheter och geologiska elementarböcker, skogarna forstrevir. Ömkande (och med en lätt suck av pietetsfull saknad) mindes han den unge dåren i Wertherfrack som en gång mellan dessa höjder hade sjungit sin vårliga stormsång om »Rastlose Liebe» och som kunde svärma bort en hel lång arbetsdag med en versstump som resultat. Han intalade sig att bygden bjöd honom en gedignare och sannare art av poesi nu då han såg den i genomskärning, utan att bländas av ytliga pittoreska egenskaper.

I själva verket höll han på att bli sjuk av bortlängtan till nya himmelsdagrar och en främmande värld, av hemlängtan till ungdom, frihet och konstnärsliv. »Kennst du das Land»... Han fick ingen ro för Mignons sirensång. Ilmenau greps av rådlös bestörtning när ryktet nådde dit att geheimerådet von Goethe hade rymt till det rövarlandet Italien. Några försnillningar visste man inte av. Om han ämnade sig tillbaka var väl ovisst.

Han *kom* tillbaka, men i Ilmenau blev han hädanefter en sällsynt gäst. Han upphörde icke att intressera sig för gruvindustrin som han själv satt i gång, men många söderns solminnen måste han gnugga ur ögonen innan han åter kunde finna en smula behag i denna gyttriga, barbariskt gestaltlösa landsända, tryckt av blygrå kimmeriska skyar...

En dag mot slutet av augusti 1831 stannade den gamle excellensens ekipage framför hotell Löwe. Barnen i Ilmenau hade aldrig sett honom förr, så länge hade han varit borta. Nu kom han för att gömma sig undan de uppskakande festligheter som brukade förknippas med hans födelsedag, vilken på senare åren utvecklats till en internationell högtid — här blev det väl inte värre än en mässingshyllning av stadsmusiken och vitklädda Ehrenjungfrauen deklamerande poem. Sonsönerna, Walter och Wölfchen, hade fått följa med. Som ett par små bortskämda lorder sågo de ut i sina Byronkostymer.

Han var i dessa dagar så känsligt tillgänglig, så blid och melankolisk som man kan bli i ferien efter ett fullbordat stort arbete. Sin levnads »Hauptgeschäft» hade han äntligen fått färdigt: Faustmanuskriptet var inlagt i arkivskåpet, förseglat som ett testamente, och nu återstod honom bara att ta farväl av sin ungdoms berg och av sommaren.

Han hörde sig för om det fanns någon bekväm körväg uppåt Kickelhahn. Jo då, en ypperlig chaussé förde till jaktslottet Gabelbach, och därifrån var stigningen lätt och kort. Alltså for han en strålande morgon i sin droska ut genom lindallén. »Den har artat sig bra», sade han till sin adjutant, Rentamtmann Mahr, »jag var med om att plantera den för femti år sedan.» Den breda skogskantade chaussén vann hans högsta gillande. »På min tid tog man sig nätt och jämnt fram till fots. Visserligen hade man också ben till det»...

Beskäftigt vördsamt följde herr Mahr excellensen uppför jaktpaviljongens besvärliga trappa och slog upp luckorna i alla väderstreck för den festligt högblå dagen. Han kände sig som ciceron i ett museum, där dock ingenting fanns att se mer än några blyertsrader på väggen, skyddade av en glasplatta. Där framför blev den gamle stående.

Warte nur: Balde
Ruhest du auch.

Följeslagaren såg tårar glittra i de bruna kindernas fåror, och han trodde att åttitvååringen svårmodigt erinrades om sin förestående begravning. Men sannolikt var det glansen av en ungdomsdag på höjderna som efter ett halvt århundrade bröt fram och bländade dessa lyckliga ögon.

Det var det sista stora symboliska ögonblicket. Ur konstnärlig synpunkt var hans levnad till ända, och från Kickelhahn tycks vägen bära rakt ner i den furstliga gravkryptan.

(Ur essayboken *Det speglade livet*, Wahlström & Widstrand 1926.)

ANDRA KRISTI SCIENTISTKYRKA
STOCKHOLM
tillkännagiver härmed ett föredrag över
CHRISTIAN SCIENCE
benämnt
Christian Science: The Religion of Joy
(Kristen Vetenskap: Glädjens Religion)
av
JUDGE SAMUEL W. GREENE, C. S. B.
från Chicago, Ill., U. S. A.
Member of the Board of Lectureship of The Mother Church The First Church of Christ, Scientist, in Boston, Massachusetts,
i
AUDITORIUM
Måndagen den 4 april 1932 kl. 7,30 e. m. *precis.* På *engelska* språket.
Föredraget uppläses *i svensk översättning* kl. 9 e. m. *precis.*
Dörrarna öppnas kl. 7 e. m.
Allmänheten inbjudes.
Tillträdet är fritt och utan inträdeskort.
This is to announce a free lecture on Christian Science, Monday, April 4th 1932 at 7,30 p m. in English, at 9 p. m. in Swedish translation.

Musikens etiska betydelse.

Ur en artikel av *Viktor Kuhr*, Professor i filosofi vid Köpenhamns universitet.

»Den man som icke har musik i själen
och icke rörs av milda toners samklang,
är skapt till svek och rov och listig lömskhet,
hans tanke kröker sig så svart som natten,
hans lust är mörk som Erebus. Låt aldrig
en sådan man få tilltro.»

»Musikens Ethiska Betydning» av *Viktor Kuhr*, Nord. Tidskr. 1931, översättning av Julia von Sneidern.

Denna tanke om en inre förbindelse mellan en människas moralitet och hennes sinne för musik, som har fått sitt uttryck i Lorenzo's berömda replik i Shakespeare's »Köpmannen i Venedig» är i själva verket av gammalt datum. Allaredan i forntiden — ja, kanske just då — har den spelat en framstående roll och under medeltiden kom den fram gång på gång.

Det är också bekant vilken makt *Luther* tillskriver tonerna för att rena och förädla sinnet, trösta och styrka — ja, ibland rent av bota, helbrägdagöra; näst efter teologien finns det ingen »konst» han sätter så högt i ära som musiken. Till stöd härför hänvisar *Luther* till verkan av Davids harpospel på Sauls förmörkade sinne, men först och främst har han så ofta i sitt eget själsliv erfarit tonernas vederkvickande och lugnande inflytande.

Under ingen annan tid och inom intet annat folk har emellertid det musikaliska intresset varit så övervägande *etiskt orienterat* som hos de gamla grekerna. Och i noggrant sammanhang härmed, musikens centrala betydelse i *uppfostran* blivit så principiellt och systematiskt fastslagen och så minutiöst — in i de minsta detaljer — genomtänkt och utnyttjad.

Grekernas uppfattning om de olika tonarternas inverkan på sinnelaget.

En så utformad lära om musikens kraftiga, fint nyanserade och säkert beräkneliga verkningar till det goda och till det onda, måste naturligtvis ha avgörande och vidsträckta konsekvenser av *social och pedagogisk* art. Därför se vi också de stora grekiska filosoferna, som ju över huvud taget var benägna att anlägga etiska, sociala och pedagogiska synpunkter på konsten, i sin lära om staten underkasta musikutövandet ingående diskussioner. Sålunda uppräknar *Platon* (i 3:dje boken om »Staten») en rad tonarter, som måste förkastas vid uppfostran, antingen för att de uttryckte och därvid alltså meddelade åhöraren och den utövande klagande stämningar och därför var onyttiga; eller för att de uttryckte (och därigenom alltså befordrade) veklighet och lättja och därför var oanvändbara för krigare. Över huvud taget ville han såsom användbara endast erkänna två tonarter, av vilka den ena »efterbildar» manlighet och ståndaktighet i krigets påtvungna faror, den andra självbehärskning och resignation i fredens frivilliga värv.

Hos *Aristoteles* finner vi (i hans »Statslära», 8:de boken) i huvudsak alldeles samma uppfattning. Men han gör ett tillägg, som till gengäld är av största betydelse och intresse. I motsats till Platon låter han *samtliga* tonarter komma till användning. Likvisst icke alla direkt med tanke på en egentligen uppfostrande, positivt-»smittande» verkan. Sådana tonarter, vilkas själsliga och moraliska innehåll man *ej* kan önska överföras till åhöraren, vill han tvärtom utnyttja för att *befria* denne från inom honom möjligen slumrande tendenser i farlig och skadlig riktning — och sålunda avvinna dessa av Platon helt förkastade tonarter en negativt-etisk verkan.

Musik kan verka som en utrensning på själen.

Närmare utformad är då Aristoteles' tanke den, att människor går omkring med en eller annan orolig »tendens till» exempelvis medlidande, fruktan eller måhända extatisk hänförelse (»entusiasm»). Under inverkan av en melodi, som uttrycker just en sådan speciell känsla, kan en sådan människa gripas av den *verkliga sinnesrörelsen* och därigenom få ett avlopp för, få avreagera sin ständiga inneboende *tendens därtill;* och sålunda uppnå lugn och en med »lustkänsla förbunden avlastning».

En sådan befrielse från mer eller mindre tryckande känslodispositioner, som uppenbarligen i första hand är av psykoterapeutisk natur, avseende en temporär »bot» genom sinnesrörelsernas avreagerande, men sekundärt måste få en etisk betydelse, betecknade Aristoteles som en *rening* (»Katharsis»). Han ville häri se en parallell mellan musikens lugnande och läkande verkan på själen och läkekonstens bruk av avförande medel för kroppens »utrensning». Samma »katharsiska» verkan — åter med hänsyn till känslor som fruktan och medlidande — fordrade han som bekant också av tragedien.

Så främmande mycket av detta omedelbart kan förekomma oss, kommer man dock ej ifrån, att det i grekernas musikalisk-etiska teori och

VÄNNERNAS MINNE

Från Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner har i dagarna utkommit andra delen av Shaikh Faridu'd-Din 'Attar's:

»Tazkiratú'l-Awliyá»
(Vännernas Minne)
i svensk dräkt.

Översättningen är gjord av *Erik A. Hermelin*

Om den första delen (Norstedt 1931) skriver den persiska textens utgivare, professorn i persiska och arabiska vid Universitetet i Cambridge, *Reynold A. Nicholson*, Litt. D., L. L. D., F. B. A.:

»Denna översättning är, så vitt jag vet, den enda på något Europeiskt språk.»

Åt boken, som skrevs på 12-hundratalet, ägnade shaikh 'Attar, den persiska Sufiska litteraturens mest lysande namn, 39 år av sin 114-åriga levnad.

Förut av *Erik A. Hermelin* till svenska översatta arbeten av Shaikh 'Attar:

Fåglarnas språk
(Mantiqú't-Tayír)
och
Råds-Boken
(Pand-Námah)

utgivna, jämte nytryck av den persiska texten, av P. A. Norstedt & Söner, år 1929.

Det blåa undret.

Ett revolutionstillbud har ju blossat upp och sjunkit tillbaka i Finland. Den som under tiden bott i Helsingfors har väl ej märkt så mycket av de spännande händelserna. De återljöd i små tidningspojkars rop för sina ständigt nya extrablad, och den som hade tur kunde en dag få se krigets grövsta symbol, ett tank-kompani, rulla genom den solbelysta esplanaden. Vad som starkast kändes, och fortfarande känns sedan stormen bedarrat, är luftens mättnad av oförlösta händelser, av outhärdliga motsatser, av rykten, av politiska mord, av att vad som helst kan hända vilket ögonblick som helst, i vilka proportioner, vilka former som helst.

Men händelserna och vad som ligger där bakom av skärande motsatser av bitterhet, nöd och övermod, har rullat in sig igen i sina dimmor och sina förstäck. Lappo vilar på hanen, undersökningarna fullföljas inte vidare, det första politiska mordet har ännu ej, som det varslats, följts av något mera.

Mitt i detta stillestånd träder ett drama fram på Svenska teaterns scen i Helsingfors. *Det blå undret* av *Hagar Olsson* har i kväll haft sin urpremiär på Svenska teaterns hemtrevliga och intima scen. Och med ens, genom detta skådespel, springer i dagen det fördolda spelet bakom det liv vi lever, motsatsernas kraft att i ett ögonblick mogna, ställa människa mot människa, bror mot syster, generation mot generation. Skott smäller, nya sånger sjungas. Men bakom blir förnimbar den ännu större kraft, som tycks vara tillskyndaren av undergången och de obotliga revor, som ingen kan laga, men som också smälter om och smälter samman och sprider ett ljust sken över horisonten.

»Det blå undret» är ett frimärke, välkänt säkerligen för filatelister, ett sällsynt och dyrbart feltryck av ett engelskt 2 pence märke av blå färg.

Hagar Olsson.

När rridån går upp till första scenen av det skådespel som bär namnet »Det blå undret», sitter en sjutton års gosse i sin slutna lycko- och drömvärld och ordnar sin frimärkssamling. En människa kommer in i rummet och ett ord faller som kommer den världen att i ett ögonblick brista sönder. Inga yttre händelser i det avgörande ögonblicket. Ett ord från en människa, som pojken träffat var dag och vilken stund som helst — hans syster.

Men ögonblicket är dramatiskt — sådant som alla verkliga dramatiska ögonblick tecknar sig i våra liv, i historien, i det äkta skådespelet på scenens bräder: vad som långsamt mognat, vad som omärkligt fullbordats, vad som länge legat under springer för en yttre stöt i dagen. Och i detta ögonblick måste man bekänna färg, stå för eller förneka vad som förut i undangömdhet ägt sin verklighet.

Dramat rullar upp sig, mänskorna kallas fram på scenen. Fadern står plötsligt på sju famnars vatten och stirrar oförstående på sina »egna barn». Och den snälla mostern kommer med glatt mod från sin lantliga tillvaro med sina ungdomsminnen. Även hon skall in under händelsernas press, tillsamman med den levande ungdomen — tills hon når fram till de äkta, stilla orden.

Kamratkretsarna bli förvandlade inför ens ögon. Ur det gråa töcknet, som är de arbetslösas skaror, blickar fram människoansikten, karaktärer och öden.

Men det viktiga är ändå icke att allt detta blir synligt för oss. Det avgörande är att detta syskonpar, som för sina nyfunna värden så generöst ger ut sin friska produktivitet — liv, flod och framtid — kommer att ana konsekvenser av ännu större och mera förkrossande innebörd, men i samma andedrag insuper morgonluften från en ny dag, än så länge inhöljd i mörker. Ur detta strålar skådespelets kraft.

På Svenska teatern i Helsingfors talade verkligen det blåa undret. Det spelades på alla händer så friskt, så äkta, så utan teaterpose, att man helhjärtat fick följa och inandas dess levande rytm, dess kraft och skiftande nyanser.

Helsingfors den 15 mars.

Honorine Hermelin.

De fåvitska jungfrur.

Minst sjuhundra välondulerade damer över 18 år — de flesta åtskilligt över — insöpo med stor begärlighet den visdom som en dansk dam, fru *Minna Maxen* från Köpenhamn på ett ohyggligt blandspråk för femte och sista (låt oss hoppas det!) gången tillhandahöll på Musikaliska akademien en dag i förra veckan. Det var föredrag *för damer*. Det är alltid något misstänkt! Det handlade — enligt annonsen — om Kvinnans kärleksliv — Föryngring och sexualpotens. Det tog två timmar med tio minuters paus, som de flesta använde till inköpande av den reklamerade boken, däri råden om hur ögonhår skulle kunna bli långa, huden ungdomlig och rynkfri, figuren smärt och smidig och till sist hur mannens kärlek skulle bevaras, utförligt lär stå.

Men det som sades i föredraget var nog för att inge ett otroligt äckel. Icke över föreläsarinnan, ty hon gjorde nog så gott hon kunde. Icke över att de 700, som kände sig i avsaknad av dessa behag, ej sutto hemma och väntade sin brudgum och sparade sin olja. Nej, det smärtsamma är det, att glansen bleknar kring de fåvitska jungfrur, som för att hålla sin låga brinnande måste använda en sådan jättelist.

A. N.

Läs den radikala veckotidningen

Tidevarvet

Oberoende

Oförskräckt

Kostar endast Kr. 4:50 från 1 april till årets slut.

Insänd avgiften på postgironummer **1544.**

praktik synes gömma sig en allmängiltig kärna, och att det är mer en olikhet till *graden* än till arten, som på dessa områden skiljer dem från en senare tid med dess förändrade musikstil och dess komplicerade själsliv.

Praktiska synpunkter eller estetiska?

För att — med en modern analys' hjälpmedel — komma fram till en psykologisk förståelse av möjligheterna för en sådan musikens etiska inverkan, i vilka den kan tänkas komma till stånd och den räckvidd den kan antas uppnå, måste vi allra först göra klart för oss att musiken ju ingalunda är den *enda* konstart, som den stora publiken vanligen och naturligen gör till föremål för etiska domar och praktiska krav. Ju mindre läsaren och åskådaren är mottaglig för diktverkets resp. konstverkets egentligen *estetiska* intryck av den *själsliga bakgrunden* för den skildrade handlingen eller situationen, ju mer onyanserad och avtrubbad hans inlevelse i det genom konstverket uttryckta *känsloliv*, som i produktionsögonblicket har besjälat dess skapare, formar sig, i desto högre grad kommer hos honom den estetiska inställningen inför ifrågavarande konstverk att ersättas av en *intellektuell* eller oftast och naturligast väl just av en *etiskt-praktisk* inställning.

Emellertid synas de psykologiska betingelserna för att åstadkomma en etisk inställning likväl förhålla sig väsentligen annorlunda och betydligt mindre enkelt i fråga om tonkonsten än i fråga om dikt och bildkonsterna. Här är det ju en bestämd, för publikens inre eller yttre blick upprullad handling eller situation, som i kraft av sina suggestiva möjligheter kan åstadkomma den avgörande förskjutningen och nå till att inställa åskådaren pro eller contra den meddelade föreställningens realiserande.

Musiken som förmedlare av känsloskiftningar.

I fråga om musik (vi bortser här ifrån den s. k. »programmusiken», som redan har överskridit gränsen för tonernas naturliga uttrycksmöjligheter och upptagit »litterära» element i sig) *förefinnes över huvud taget icke motsvarande konkreta föreställningsmeddelande. Det enda* direkta budskap den »abosluta» musiken med hänsyn till sitt innehåll har att bringa åhöraren är budskapet om det starka, böljande känslornas liv, som i skapandets ögonblick fyllt konstnärens själ och som i konstverket funnit sitt utlopp och sitt uttryck — samma budskap, som väl utgör all konsts innersta nerv och egentliga innehåll, men som genom tonernas abstrakta medium kan bäras fram med en sådan intensitetens fullhet och nyansernas rikedom, som ingalunda kan rymmas inom de mer konkreta konstarternas ram.

I samma ögonblick som nu detta känslornas budskap *uppfattas* som sådant av den, som har öra att höra med, måste det hos den estetiskt mottagliga åhöraren framkalla själsliga reaktioner av känslas natur. Dels den starkare eller svagare »konstnärliga» njutning, som ligger i den djupa tillfredsställelse, som ett så fylligt och omedelbart intryck av en annan människas själsliv måste skänka hans sociala instinkter. Men därjämte måste också själva de skiftande känslofärgerna, allt efter som de i oändliga nyanser kommer till uttryck genom tonerna »smitta av sig» på hans eget momentana känslotillstånd och framkalla vagabonderande känsloströmmar av än ljusare, än mörkare färgton, som på olika sätt vill förena sig med den kontinuerliga underströmmen av »njutning».

Vidare förefinnes i välkända psykologiska förhållanden möjligheten för, att de sålunda överförda känslorna hos mottagaren kan framkalla *föreställnings-associationer,* under vilkas inverkan de med känslorna ingivna, men ännu alldeles obestämda handlingsimpulserna kan *dirigeras i bestämd riktning.*

Olika föreställningar framkallas av och knytas till dansmusik och kyrkomusik.

Man måste väl tänka sig, att traditionen hos grekerna knutit allt fastare associativa förbindelser mellan de i musiken »innehållna» rena känslorna å ena sidan och bestämda värderingsinställningar och handlingsriktningar å den andra. Därigenom nådde man fram till att av exempelvis vissa bestämda tonarter som säker verkan kunna påräkna framkallandet icke blott av »klagande stämningar» och »extatisk hänförelse» men också av *karaktärsegenskaper,* som veklighet och lättja, manlighet och ståndaktighet, självbehärskning och resignation. Också hos oss kan ju de framkallade associationerna med deras i regel så lösa och flyktiga karaktär stundom ersättas av fastare och mera allmänna, traditionsmässigt inarbetade associationer. Sålunda leder kyrkomusik, militärmusik och dansmusik i allmänhet de olika åhörarnas föreställningsverksamhet i någorlunda bestämda riktningar, bundna vid de bekanta och förtrogna klangerna och rytmerna.

De väckta känslorna kunna framkalla handlingar på gott och ont.

Men därmed är det ändå inte givet att dessa associationer verkligen också praktiskt *för till den handling* vars riktning de suggestivt kunde ha bestämt. Det kan mycket väl inträffa att »njutnings»-känslan och de genom »smitta» överförda känslorna endast framkalla associationer av så ringa suggestivkraft — om de *över huvud* framkalla associationer —, att en påvisbar praktisk inverkan på karaktär och handlingsliv alldeles uteblir. Eller det kan också hända, att de — i de genom musiken väckta känslorna — gömda och genom associationerna riktningsbestämda handlingsdispositionerna rent av *neutraliseras,* genom att *känslorna själva* »lever ut sig» och får ett lugnande och helande utlopp — den av Aristoteles betonade »karthartiska» påverkningen alltså, som kan bli av den allra största etiska och pedagogiska räckvidd.

Men det *kan* sålunda också forma sig så, att de väckta känslorna positivt »eldar till dåd» i de uppdykande associationernas riktning. — I sådana fall återupplever vi verkligen den musikens fostrande inverkan, vari antiken såg dess egentliga etiska betydelse och som för oss endast i säkerhet, styrka och nyanser genomgående är av lägre valör än grekerna räknade med.

Gymnastundervisningen.

(Forts. fr. sid. 1.)

krav, utan hela den utredningsapparat, som i varje fall visat sig oförmögen att frambringa en lösning.

Ett betänkligt bakslag från fjolårets ståndpunkt är även regeringens förslag att placera de kvinnliga lärarna vid Centralinstitutet i lägre lönegrad än de manliga. Även på den punkten har en mångårig strid stått. I 1931 års förslag hade kvinnorna äntligen fått likställighet — för att i år förlora den igen!

I en motion i första kammaren hemställer fröken Hesselgren, att riksdagen måtte besluta i enlighet med principen *lika lön för lika befattning för man och kvinna.* Fröken Hesselgren påvisar, dels att merkostnaden endast skulle uppgå till 7,848 kr., dels att likalönsprincipen numera genomförts vid övriga *nyreglerade* fackhögskolor och att dess konsekvenser inte torde vara farligare när det gäller gymnastiska centralinstitutet än när det gäller dessa.

De kvinnliga kårsammanslutningarnas Centralråd ha ävenledes, med hänvisande till sin skrivelse av 1926 i samma sak, beslutat en hänvändelse till statsutskottet med begäran om likalönsprincipens genomförande på denna punkt.

Man kan heller inte tänka sig annat än att utskottet vakar över att rättvisan blir tillgodosedd.

de goda
våfflorna
visa vad
kooperativas
mjöl
förmår

Kungl. Hovblomsterhandel
H. FLATOW
Telegr.-adr.: Flatow. Telefoner: 10506, Norr 2117. Postgirokonto 549
Säg det med blommor!
Västerlånggatan 14. STOCKHOLM
— Blomsterförmedling till in- och utlandet —

Inred
Edert hem
med vackra mattor,
möbeltyger
och gardiner
från
ROBERT
DITZINGER
Västerlånggatan 72—74
Norrmalmstorg 18

Giron:r 1544
Tidevarvet började 1932 sin tionde årgång.

TIDEVARVET

Lördagen den 19 mars 1932 — N:r 12—13

Prenumerera
på TIDEVARVET för 1932
Pris 6:— Kr.

Från Kreugers domäner.

(Forts. fr. sid. 1).

de, så allestädes närvarande som där uppe i hans tysta domäner — några dagar innan underrättelsen kom från Paris. Just i dessa tider av det mest intensiva beroende av arbetsmöjligheterna, när arbetarna hjältemodigt kämpa, inte längre på men *under* svältgränsen föreföll hans namn som en rentav mystisk makt. I stunder av förtvivlans skämtsamhet sade man: *Nu skriver vi till Kreuger*, för nu *måste* vi ha arbete — precis som trogna svenskar under århundraden ända till den dag i dag är brukat i yttersta nöd vända sig till konungen själv.

När Kreuger förvärvat Svartviksbuktens fabriker och sågverk söder om Sundsvall, hände det en dag, berättade arbetarna, att han i flygmaskin tog sitt nya land i besittning — dess jord hade han aldrig beträtt.

— Det måste ha varit som ett stort spel för honom, sade arbetaren från Nyhamn. Han tänkte inte på att det var fråga om människor. De gamla sågverken och fabrikerna lades ner. På Klampenborg, den lilla ön mitt emot Nyhamn, där ett åttiotal man, varav femtio med familjer, haft sin utkomst av sågen, har arbetet legat nere sedan i oktober. Då hade sågen gått i tre och en halv månad — och tre veckor på vintern. Där kommer det väl aldrig i gång mer, säger man, utom litet skeppning till våren, men den är snart slut. Hela befolkningen är sålunda berövad varje möjlighet till arbetsinkomst — inte blev det några platser över vid andra företag, som man blivit lovad. Sågen är byggd 1888.

— Och om fabriken här också skulle komma i gång nu, blir det i alla fall tre man som får gå igen. De har satt in en ny massaösare —

Kreugers namn har blivit rationaliseringens symbol — och arbetslöshetens.

Norr om Sundsvall ligger Östrand, den väldiga nybyggda sulfatfabriken. Där hade mycket folk fått löfte om sysselsättning. Dit skulle man flytta över dem från andra håll, från fabriker som stoppat. Östrand blev färdigt till årsskiftet, den provkörde och gick bra. I februari blev det strejk med anledning av konflikten inom massaindustrien. Fabriken skall ha en kapacitet på 75,000—100,000 ton pr år. Den sysselsätter vid full drift omkring fyrahundra man. Under förutvarande förhållanden skulle det behövts bortåt tusen man. Fyrahundra man motsvarar vid andra fabriker en produktion på kanske 25,000 ton.

Också nu, fastän den står, gör Östrandsfabriken ett överväldigande intryck. Stora, ljusa salar med höga fönster, rena golv och maskiner i oändlighet, maskiner som göra allt. *En* karl är nog för en hel sal. Han behöver bara gå och läsa av på mätartavlorna, de visa honom allt vad han behöver veta om tryck och fart och vill han maskinen något ställer han in en visare på en viss siffra, så uppfyller den hans minsta önskan.

Men takten drivs upp och av de människor, som ännu behövs, tar man ut vad man kan få i arbetsprestationer. För resten finns det andra avdelningar, svarta avdelningar, där arbetet är hårt och farligt nog.

En fjärdedel av Norrland är i Kreugerkoncernens ägo, skrevo tidningarna vid Kreugers död. En vecka i Sundsvallstrakten är nog för att få en aning om vad en tryckt trävaruvärldsmarknad vill säga. Och vad det betyder att jord och naturtillgångar i obegränsad utsträckning kunna *ägas* av en enskild människa.

Man skulle kunna fylla spalter med människoöden från dessa egendomar, som köpas och säljas i ett stort spel.

C. H.

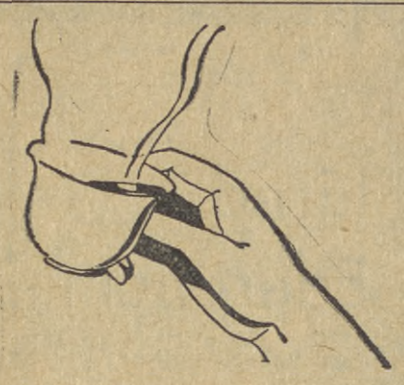

kaffet med harmonisk smak är icke dyrt

Den ökade tullen har höjt kaffepriset. Våra direkta förbindelser med produktionsorterna möjliggöra för oss att tillhandahålla ett harmoniskt, välsmakande kaffe till lågt pris —

kooperativas kaffe

Den franska synpunkten.

(Forts. fr. sid. 1.)

fransmännen utmed hela den politiska fronten äro övertygade om sin goda rätt vis-à-vis reparationerna, så veta de mycket väl, att de inte lära få se mycket mer utav dem, att de ha världsopinionen emot sig, och att ytterligare »upplysning» bara skulle irritera.

Den franska politikens forcerade hårdhet får väl närmast sin förklaring i ett osäkert segrarfolks svaghetskänsla, en — med rätt eller orätt — alltigenom medveten svaghet gentemot Tyskland. Och bakom detta sinnestillstånd ligga naturligtvis alltjämt världskrigets fruktansvärda erfarenheter av vad man alltjämt ser som tysk expansionslystnad, tysk aggressivitet och tysk kraftutveckling. Den hårda stämpel, som under dessa år präglades i den franska folksjälen, den kräver lång tid att försvinna. Och den officiella tyska politiken att utan nämnvärd diplomatisk grace slå nävarna i bordet (så se fransmännen i varje fall händelseförloppet) och förklara att nu är det slut med betalningarna, måste ögonblickligen framkalla en förbittrad protest, inte så mycket för själva saken, utan emedan den nationella prestigen kände sig träffad på sin ömtåligaste punkt. Det gällde att visa att man inte var svag, även om man visste, att motståndarens sak var starkare.

Det är sannerligen icke med någon entusiasm eller förhävelse som Frankrike i dag bär upp sin ställning som ledande kontinentalmakt. Den rollen passar inte alls åt landet och dess invånare äro också föga intagna i t. ex. den lilla entente, som hör dit, ett resonemangsparti med nationer för vilka fransmannen saknar all förståelse fastän han tror, att deras bistånd är nödvändigt för att få leva i fred. Den vaga pan-germanism och de dimmiga ideologier av skilda slag, som nu omsvepa Tyskland äro så innerligt antipatiska för fransmannens i detta avseende mycket klara psyke, men de skrämma honom också i någon mån.

Tyvärr ser han inte lika klart på de franska rustningarnas oundvikliga konsekvenser. Men i gasens och luftraidernas tidevarv vill man inte heller tro mycket på Tysklands föregivna militära svaghet, och nationalsocialisternas diffusa hatkänslor tjäna som bevis på, att samförståndsviljan lämnar åtskilligt övrigt att önska. De energiska ansträngningarna att hindra en tysk-österrikisk *anschluss* när denna dök upp i tullunionens preliminära form riktade sig väl icke heller så mycket mot själva saken som mot tanken på en pan-germansk expansion (begreppet german blir tyvärr gärna så tänjbart). I dag Österrike och i morgon — — —?

Expansiv är annars den franska nationalkänslan minst av allt. Det är ett folk som vill leva innanför murarna i en väpnad säkerhet som nu säges vara Europas osäkerhet. Men hur gränsen än späckas med fort känner sig fransmannen lika otrygg, den anda som en gång fann sin manifestation i orden »vi tyskar frukta Gud men eljest intet i hela världen» den letar man fåfängt efter. Man kan snarare fråga sig vad det egentligen finns i denna världen, som fransmännen icke frukta mer eller mindre. Är det ändå skuggan av ett dåligt samvete eller endast en hypertrofierad misstänksamhet?

Som ekonom är i varje fall fransmannen den personifierade misstänksamheten. Med seg sparsamhet och en nära nog irriterande skepticism för amerikanska affärsmetoder har nu ett nationellt välstånd byggts upp, som av Amerika att döma bör vara ganska oberoende av landets kreditorställning. Men man får också leta efter motstycken till de kommunala anläggningar, som under de senaste åren uppförts i Tyskland till obeskrivlig förargelse bland fransmännen, som häri sågo en medveten katastrofpolitik. Deras egna städer däremot äro mörka och gammalmodiga, osunda och trånga. Man tycker sig icke ha råd att göra dem bättre, det går ju att leva skapligt i alla fall. Det är begripligt att man frågar efter rim och reson i den tyska jätteupplåningen, tre gånger så stor som de verkställda reparationerna. Detta behöver ju icke hindra att man nu förstår att Tyskland är pressat till bristningsgränsen och att en del miljarder måste förloras på papperet, detta kompenseras mer än väl av en ny mentalitet på andra sidan Rhen — blott medgörligheten icke tages för räddhågad svaghet och skapar nya krav. Ty det är nu en negativ fruktan och icke någon positiv ovilja som bildar bottenströmmen i den franska psyken, hur det än sedan kan se ut på ytan.

Toulouse i mars 1932.

Ulf Brandell.

Snapshots från N. F.

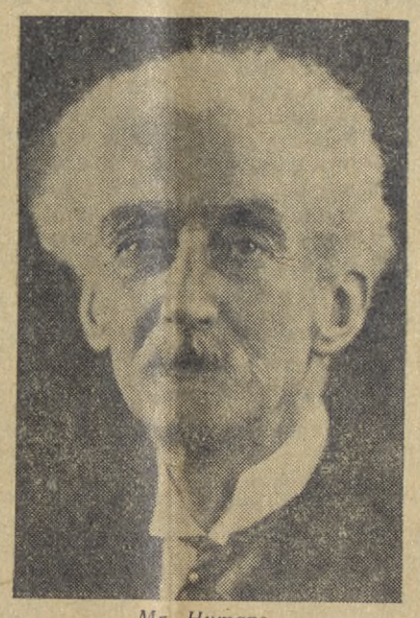

Mr. Hymans,
extra förbundsförsamlingens ordförande.

Genève den 7 mars.

I dag tala stormakterna. Långa och omsorgsfulla tal. Tomma tunnor skramla mest. Timmarna gå. Man vet knappt till slut om Kina anfallit Japan eller Japan anfallit Kina...

Den 8 mars.

Tio större eller mindre, mest mindre, stater ha i dag redogjort för sin ställning till frågan. Vad som på en minut kan relateras i korridoren utanför, tager lång tid för att bli framfört med vänskapsbetygelser åt båda sidor, en början, en mitt och ett slut på anförandet, o. s. v. Men de ha förslag att komma med, stå på sig så gott görligt är...

Under absolut tystnad — eljes hälsas alla av en kort applåd, åtminstone vid deras första framträdande — stiger nu Mr Yen från Kina fram för att göra sina sluterinringar. Han talar tydligt och bra. Han framhåller att N. F:s akt blivit bruten dels genom att kinesiskt område blivit besatt, dels att Japan vägrat att underställa tvisten skiljedom och han skiljer ut frågan om händelserna i Mandschuriet från dessa två saker. Ihållande applåder.

Därefter kommer Mr Sato, Japans representant. Han har ett sympatiskt utseende. Applåderna, som nyss tystnat för Kina, tagas upp av japaner, ehuru Mr Yen inga fick då han kom. Sir Simon och några tyskar instämma. En svag hyssjning höres från läktaren. Japanen talar om omedelbar och hotande fara för japanska liv, m. m., men tackar för alla åtgärder, som förbundet vidtagit, och uttalar sin vördnad för Briand och Nationernas förbund (!). Kort applåd från samma håll som förut.

En redaktionskommitté tillsättes för att sammanföra och redigera alla uttalanden som gjorts. Ordföranden, M. Hymans, sköter klubban utmärkt, taktfullt och snabbt.

Den 11 mars.

Assembléens åttonde arbetsdag. En resolution är antagen och en kommitté för medling och förlikning är tillsatt. Assembléen är ajournerad, men kan snabbt sammankallas. Kommittén, som skall arbeta i Genève, består av assembléens ordf., M. Hymans, »de tolv» av rådets medlemmar och representanter för sex länder, genom sluten omröstning utsedda, varibland även Sverige. Min schweiziska granne på läktaren säger att Sveriges anförande var bra. Kina avstod från att rösta därför att inga instruktioner kommit från Kinas regering och Japan avstod därför att Japan ej godkände alla punkter i resolutionen. Då någon avstår från att rösta blir röstningen på så sätt ansedd som »enhällig». Kommitténs rapport skall snarast lämnas, senast den 1 maj.

Man torde väl kunna säga att världsopinionen har talat. Visat god vilja och en viss bestämdhet. Den kräver respekt för traktaten och håller på Nationernas förbunds värdighet. Men man får vara beredd och ej hoppas för mycket.

Anna T. Nilsson.

De första ljudfilmerna från Ryssland och Norge.

Den första ryska ljudfilm, som visats i Sverige har haft premiär på Sture. Det är den mångomskrivna *Vägen till livet*, motsedd med högt spända förväntningar, som — överträffades. Något liknande ha vi inte sett förut här i Stockholm. Filmen uttrycker framför allt något, som inte finns i det döende västerlandets antingen småborgerligt idylliska, socialt pessimistiska eller romantiskt tillbakablickande filmkonst, och det är hänförelse! Om det inte finns något annat i S. S. S. R., så finns det åtminstone en social nybyggaroptimism, en tro på tillvarons produktiva krafter, en vilja till liv, som torde vara enastående i världen.

Vägen till livet, en historisk skildring från 1923, handlar om en flock vilda barn, som förvandlas till produktiva samhällsmedlemmar. Först få de arbeta i en till fabrik inredd gammal kyrka, sedan bygga en järnväg, och allt går, trots ett par återfall till destruktion och lättsinne, med liv och lust och sång. Slutligen kommer den stora dag, då det första tåget skall inviga banan, en strålande medborgarfest. Men när tåget når slutstationen, tystnar Internationalen, och alla huvuden blottas i stum sorg, ty med lokomotivet följer den bäste pojken, Mustafa, död, mördad av chefen för den tjuvliga, han en gång tillhört. Så vill filmen också påminna om att det revolutionära uppbyggnadsarbetet går fram över liken av Rysslands bästa söner, och över det lyckliga slutet med dess kollektiva optimism faller skuggan av den okände soldatens individuella tragedi.

Regissören är Nikolai Ekk, ett nytt namn i filmvärlden, som redan vid debuten visar sig vara en färdig konstnär. Mästerligt har han utnyttjat ljudfilmens alla tekniska resurser. Dagbräckningen, när Mustafa ligger död på skenorna, med det för varje ögonblick växande ljuset och fågelsången, som blir allt friskare och klarare, grodornas kväkande, alla de underliga ljuden från myr och mo, vilka härliga scener! Och över huvud — med vilken konstnärlig takt har inte här talet underordnats bilderna, såsom det bör vara i ljudfilmen, och i stället huvudvikten lagts vid musikackompanjemanget och sången — framför allt de vilda barnens, sedermera de unga proletärernas medryckande körsånger!

Även skådespelarna, framför allt förstaplansfigurerna, förtjäna de högsta lovord. Mustafa är överdådig, sådan han gestaltas av I. Kyrla: först denna lumphög, ur vilken stirrar en bestialisk fysionomi, grinande med starka rovdjursbetar, flinande och fräsande åt myndigheterna, sedan en bred, hederlig, av livslust skrålande, för glatta livet gnoende proletär, den förste på skansen att försvara Det Nya. De vilda barnens organisatör, framställd av N. Batalov, är också ypperlig, just en sådan man, som skall åta sig och lyckas att ur en flock förvildade krabater locka fram ansvarskänsla och arbetsdrift.

I sistnämnda avseende har filmen också en tankeställare att ge oss, som eljest inte tro på kommunismens framtidsmöjligheter i vårt land. Denna Mustafa, som ännu befinner sig i tonåren, har häktats för stöld tolv gånger och åtta gånger rymt från olika straffanstalter. En sådan pojke är ju ett geni på sitt område och kan säkerligen bli det också på andra, såsom i detta fall, där han slutar som lagets klämmigaste arbetare. Är det något förnuft i att spärra in honom på en uppfostringsanstalt eller i ett fängelse, därför att han av en olycklig slump inte fått den uppfostran, som påtvingats t. ex. hans domare? Vägen till livet propagerar i första rummet inte bolsjevism, utan humanitet, en förnuftig pedagogisk humanitet, som vi högtbildade européer, vilka begagna varje tillfälle att skälla på det bolsjevikiska barbariet, borde lära något av!

*

Samtidigt med den första ryska ljudfilmen hade den första norska ljudfilmen premiär i Stockholm. Även om den inte på långa vägar når upp till den förra, är det beklagligt, att den inte kunde hålla sig ens en vecka på Skandia.

Den heter *Det stora barndopet*. Och den är genom sitt motiv, sin friskhet och sin sociala satir en alldeles utmärkt film.

Handlingen är byggd på Oskar Braatens även här i landet uppförda lustspel. Det vill säga, det är egentligen två handlingar, som på ett par punkter löpa ihop.

En något bortkommen arbetarpojke, som blygt uppvaktar en ung fabriksarbeterska, blir satt att vakta sin framfusige rivals barn med henne, ja, får till och med åta sig faderskapet på pastorsexpeditionen. Samtidigt utspelas på denna en strid mellan en nykläckt nitisk kapellan, som försöker spela Brand genom att moralisera ogifta arbetarmödrar — mot överklassens snedsprång är han milt förlåtande — och Evensen, ett gammalt faktotum, som pläderar för tolerans, »annars mister vi alla våra kunder». Emellertid, i sin snöpliga roll växer den unge arbetaren, får stål i ryggen, tuktar rivalen och erövrar kvinnan. Och på pastorsexpeditionen, där de kommersiella synpunkterna segrat över det sjätte budet, lyser åter nådens solsken.

I fråga om komposition är filmen inte alldeles mönstergill. Men fotograferingen är bra gjord i stort sett. Och spelet är på alla händer utmärkt, framför allt Agnete Schibsted-Hansson som den robusta och kloka gumman Petra, Einar Sissener som den snälle, unge arbetaren, Finn Lange som den tråkige och trångbröstade kapellanen och sist men inte minst Hank Aabel som den lille grinige men över »affärerna» troget vakande pastorsexpeditionsvaktmästaren.

Och hur älskvärt klingar inte det norska tonfallet! Vi längta att få höra det snart igen på en stockholmsbiograf.

Nils Beyer.

Margareta Lennbom
MODEAFFÄR
Klarabergsgatan 33

Ständiga nyheter
i Hattar, Sorgsaker, Fantasier och Blommor
till billiga priser.
Tel. Norr 217,74.

TIDEVARVET

REDAKTION:
Telefon N. 48 42. Mottagningstid 10—12.
EXPEDITION:
Telefon 182 43.
Kontorstid kl. 10—12 f. m., 1—4 e. m. Postgiro 15 44.
PRENUMERATIONSPRIS:
För helår kr. 6:—, halvår kr. 3:—, kvartal kr. 1:50. Lösnummer 15 öre.
ANNONSPRIS:
I text 25 öre per millimeter.

Stockholm 1932
Zetterlund & Thelanders Boktryckeri-A.-B